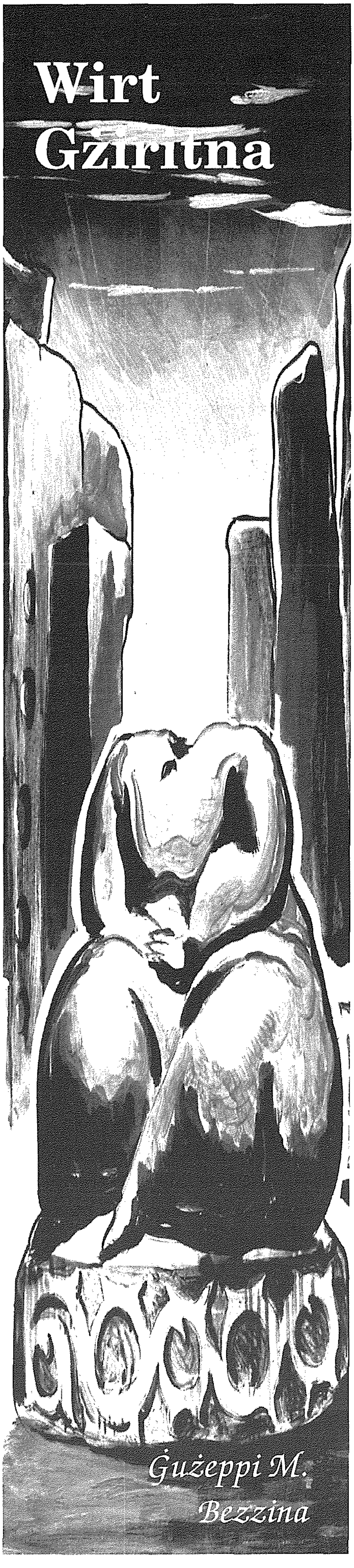

IL-MUŻEW TA' L-ISTORJA NATURALI

(Is-Seba` Parti)

Il-KNIDARJI

Il-Qroll

Qroll huwa l-isem mogħti lill-membri ta' waħda mill-klassijiet ta' invertebrati msejħa ANTHOZOA fil-Fergħa tal-KNIDARJI (CNIDARIA). Dawn il-ħlejjaq jgħixu fil-baħar u għandhom skeletru protettiv magħmul mill-kalċju jew inkella jkollhom forma ta' siġra jew qrun taċ-ċerv b'ħafna frieghi. Dawn il-forom huma l-iskeletri li fuqhom jikbru l-polipi. Dawn l-iskeletri huma magħrufa wkoll bħala qroll.

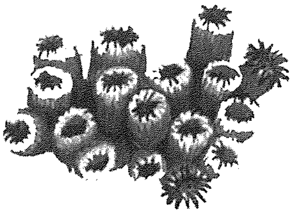

Ser insemmi erba' kwalitajiet ta' qroll u nibdew mill-**Qroll Iswed** li jikber minn 10 sa 100 ċentimetru u li jifforma fuq il-qigħan ta' ħama f'baħar fond ħafna. Dawn l-ispeċi għandhom forma ta' siġra b'ħafna frieghi. L-iskeletru għandu lewn iswed ileqq u għalhekk dan it-tip ta' qroll, huwa mfittex ħafna biex jinħadem f'imsielet, ġiżirajjen, brazzuletti u mitt ħaġa oħra. Peress li dawn l-ispeċi jieħdu bosta snin biex jikbru jeżisti l-biża' li għad jinqerdu għal kollox jekk jibqgħu jinħabru bir-rata attwali.

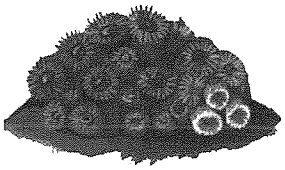

Il-**Qroll Abjad** jikber sa 12 il-ċentimetru u huwa l-uniku speċi fil-Mediterran li tifforma skollijiet għalkemm dawn qatt ma jikbru iktar minn ftit metri wisa'. Fil-fatt fl-ibħra tal-Gżejjer Maltin dawn il-ħlejjaq qatt ma jirnexxielhom ikabbru s-sikek aktar minn xi 20 ċentimetru. Dan it-tip ta' qroll, li jinġabar biex jintuża għat-tiżjin jew għal ġo xi akwarju, jikber kemm fil-fond kif ukoll f'baħar baxx. Din l-ispeċi qed tinqered ukoll bil-mod il-mod.

Tip ta' qroll li nsibu f'numru kbir fl-ibħra tagħna huwa l-**Qroll tad-Dell** u huwa msejjaħ hekk għaliex appuntu jikber fid-dell taħt xfar ta' blat jew fl-għerien. Il-polipi li jgħixu fuqhom għandhom kulur oranġjo qawwi. Dawk li xi darba marru dawra bid-dgħajsa f'dawk l-għerien ta' madwar id-Dwejra setgħu lemħu u tpaxxew bil-kuluri sbieħ li n-natura toħloq b'dawn il-ħlejjaq.

Niġu issa għall-**Qroll Aħmar** li jikber fid-dlam tal-fond tal-baħar jew f'xi għerien mudlama moħbija mill-għajn tal-bnedmin. L-iskeletru għandu kulur ħamrani u xi drabi nsibuh fil-kulur roża. Għalkemm jinsab bogħod mill-għajn l-eżistenza tiegħu qed dejjem tiġi mhedda minħabba dawk il-ftit li jinżlu jiġbruh biex jinħadem f'ġojjellerija speċjalment f'postijiet bħat-Tunċżjia u l-Greċja.

L-Artikli

L-Artikli jinsabu taħt dan l-istess isem u fid-dehra huma totalment differenti. Dawn huma polipi kbar li jgħixu mwaħħlin mal-blat, mal-frieghi tal-alka u ma ħaxix ieħor tal-baħar jew inkella ma' qxur ta' annimali oħra bħal bebbux.

Insibu artikli li jidħlu jistaħbew fil-ħama jew fir-ramel u jħallu barra biss ħalqhom b'ħafna ringieli ta' swaba. Insibu l-**Artikla Ħadra** li fiha xi wisa' ta' 10 ċentimetri u tgħix f'xatt il-baħar f'ħofor fil-blat. Il-kulur tagħha bħalma jindika isimha huwa aħdar imma għandha l-kulur tat-truf tas-swaba' ħomor jew bojod. Din il-ħlejqa li tinsab komuni ħafna għandha madwar 170 saba' li jitwalu sa 15-il-ċentimetru.

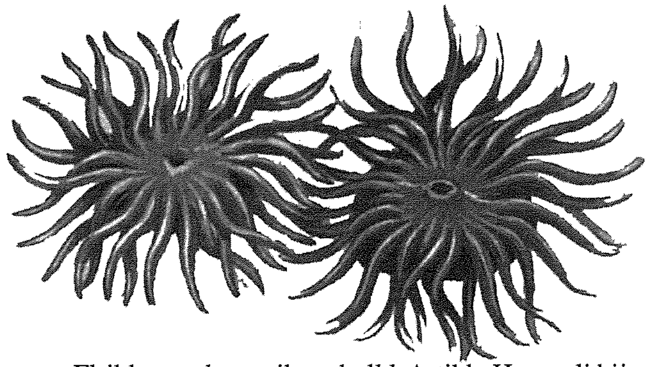

Fl-ibħra tagħna nsibu wkoll l-Artikla Ħamra li hija wiesgħa madwar 4 ċentimetri u li tgħaddi ħajjitha eqreb wiċċ il-baħar minn seħbitha l-Artikla ħadra u tgħix fil-blat fejn sikwit iħabbat magħha il-mewġ. Din l-ispeċi għandha kulurha aħmar jgħajjat u nsibulha madwar mitejn saba' li huma xi żewġ ċentimetri twal. Meta din l-artikla tinkixef mill-ilma, għax il-baħar jofroġ, tipproteġi lilha nnifisha min-nixfa billi ddaħħal subgħajha f'ħalqha u tifforma ruħha qisha boċċa.

Il-Knidarji jieklu annimali oħra u għalhekk jissejħu karnivori u l-vittmi jistgħu jkunu kemm annimali bil-kemm jidhru għax ikunu ta' daqs mikroskopiku li jkunu jiġġerrew mal- kurrenti tal-ilma, kif ukoll oħrajn akbar, bħal ngħidu aħna gambli u ħut ieħor żgħir. Il-priża tinqabad permezz tas-swaba' li hemm madwar il-ħalq li fuqhom hemm mijiet ta' ċelluli speċjalizzati li għandhom bħal xagħra fina u meta xi annimal ieħor iħokk magħha ċ-ċellula malajr tispara ħajta twila minn ġo fiha.

Meta dawn iċ-ċelluli jisparaw il-ħjut biċċa jwaħħlu

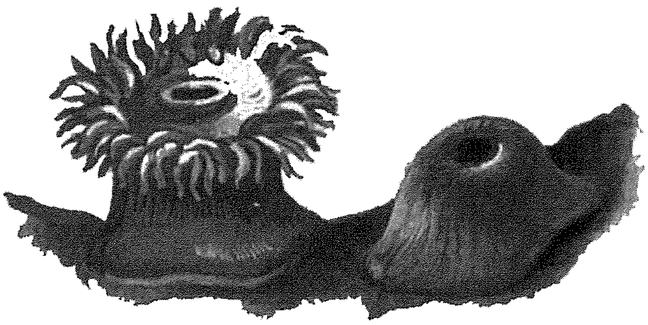

w oħrajn jitkebbu madwar il-priża w oħrajn saħansitra jinfdu fil-ġisem tal-priża u jinjettaw velenu li jipparalizaha u joqtolha. Fil-fatt meta xi ħadd imiss ma' xi brama jew artikla kbira dan jiġi maħkum minn ħruq, kultant insapportabli, fuq il-ġilda. Ħafna baqgħu mmarkati għal żmien twil minn dawn is-swaba'. Hekk wieħed jifhem malajr l-isem ta' din il-Fergħa CNIDARIA, liema kelma ġejja minn waħda Griega li tfisser żurrieq.

Il-Bram

Bosta huma dawk li malli jisimgħu bil-bram, speċjalment meta jasal żmien il-għawm, jiddarsu għaliex jistgħu jtellfuhom milli jipprattikaw l-eżerċizzju tant importanti għas-saħħa tal-bniedem. U bir-raġun. Għax il-bram jagħmel mill-Fergħa tal-Knidarji, w allura jekk tersaq lejn xi waħda mingħajr ma tinduna u tħokk magħha tista' tiswielek l-uġieħ tal-ħruq li huma magħrufin għalihom dawn il-ħlejjaq. L-isem tekniku ta' dawn l-annimali huwa ***Schyphozoa***. Il-bram huma magħmulin minn żewġ saffi ta' tessuti. L-ewwel insibu dak ta' barra li jifforma l-ġilda tal-ħlejjqa, imbagħad hemm dak ta' ġewwa li jifforma l-ħajt tas-sistema diġestiva tal-annimal.

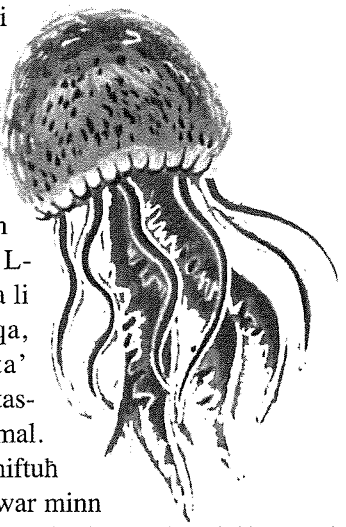

Il-ħalq huwa l-uniku post miftuħ għall-barra u huwa mdawwar minn numru ta' swaba'. Bħalma tafu, l-għamla tal-ġisem tal-bram huwa dak ta' borża. Dawn l-annimali jgħaddu ħajjithom jgħumu f'wiċċ il-baħar u jkollom ħalqhom iħares l-isfel.

L-Idrożoj

L-isem tekniku ta' dawn l-ispeċi huwa ***Hydrozoa*** u nsibu minnhom li jgħixu fl-ibħra w oħrajn li huma magħrufa bħala l-familja tal-ħajdri li jgħixu fl-ilma ħelu. Jeżistu ħafna speċi ta' idrożoj imma n-nies ftit taf bihom. Dan għaliex dawn il-ħlejjaq huma tant żgħar li mhux la kemm tarahom. Imbagħad dawk li huma ta' daqs kbir jieħdu sura ta' ħaxix tal-baħar u allura ma jintagħrfux. Tinduna bihom meta forsi jkun tard, x'ħin tħakkek ma' xi waħda minnhom u mmedjatament tħoss il-ħruq fuq il-ġilda ta' ġismek. Il-parti l-kbira ta' dawn l-idrożoj jgħixu f'kolonji.

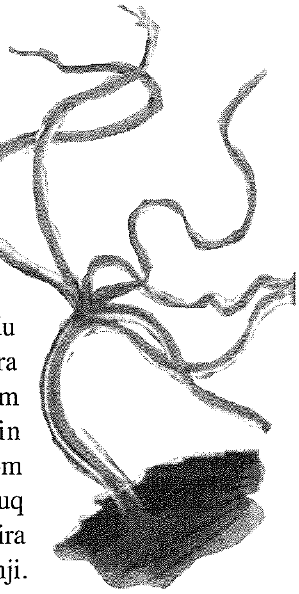

Bħalma għidna, il-polipi huma mikroskopiċi, iżda l-kolonji jistgħu jkunu kbar. Darba jsibu ruħhom f'dawn il-kolonji, mhux dejjem iżommu l-istess forma, u anke ħafna drabi jaqsmu x-xogħol bejniethom. Minħabba f'hekk, issib li jkun hemm min minnhom jaqbad il-priża u jikluha, oħrajn ma jkollomx swaba u jikkonċentraw fuq it-tnissil. Dan ma jfissirx li dawn ta' l-aħħar jibqgħu bla ikel, għax peress li l-polipi jkunu kolonja waħda, magħqudin f'ġisem wieħed, kull ikel li jittiekel jitqassam mal-kolonja kollha.